

Till:

Nils Öberg, generaldirektör Försäkringskassan

Marie Axelsson, rättschef, rättsavdelningen Försäkringskassan

Kopia till Socialdepartementet

7 maj 2024

Angående merkostnadsersättning

Bakgrund

Genom arbetsgruppen för merkostnadsersättning och omvårdnadsbidrag kopplat till funktionshinderrådet har våra förbund fått beskedet att Försäkringskassans rättsavdelning fattat beslutet att inte ändra sig i handläggningssättet som innebär att Försäkringskassan inte utreder alla kostnader i merkostnadsersättningen om det är tydligt att det inte påverkar beslutet. Vi ställer oss mycket oroad till detta beslut och inlämnar därför denna skrivelse där vi förklarar varför detta är ett förhållningssätt som skapar stor rättsosäkerhet för våra medlemmar. Vi uppmanar er därför att tänka om och börja utreda alla, eller åtminstone fler, av de merkostnader som den enskilde ansöker om. Detta även i enlighet med Inspektionen för socialförsäkringen, ISF:s, rekommendation.¹

Otydlighet både för domstol och handläggare och enskild

Efter övergången från vårbidrag till omvårdnadsbidrag och merkostnadsersättning som två separata ersättningar har över 90 procent av de som söker om ersättningen för sitt barn fått avslag.² Det har kommit många rapporter från våra medlemmar att ersättningen är oerhört svår att få, även om det finns betydande merkostnader. Något som framför allt försvårar inte bara för den enskildes möjlighet att ta ärendet till domstol eller själv se över vilka poster som Försäkringskassan godtar är att myndigheten enligt sin vägledning inte behöver utreda alla poster om det är tydligt att det inte påverkar beslutet.³

Att det råder olika tolkningar vad begreppet ”tydligt” betyder har inte bara gett resultatet att det blir olika i hur detta tillämpas över landet, men också att det blir närmast omöjligt för den enskilde att få en rättvis prövning i domstol då domstolen enligt instansordningsprincipen bara kan bedöma det som Försäkringskassan som första instans har bedömt. Domstolen kan alltså inte bedöma att den enskilde hade haft rätt till ersättningen i sin ansökan då den inte kan gå vidare och bedöma de kostnader som Försäkringskassan lämnat därhän. Denna situation har inte bara ansetts problematisk av oss utan detta har även inom ramen för arbetsgruppen framförts av Försäkringskassans egna processförare. Handläggningssättet lämnar därför den

¹ ISF, 2023:1 - Från handikappersättning och vårbidrag till merkostnadsersättning, s. 112

² [Många avslag i merkostnadsersättning – problematiskt för de som ansöker och för Försäkringskassan \(isf.se\)](#)

³ Vägledning 2018:3 Version 9, s. 39

enskilde närmast rättslös. Speciellt då personer med funktionsnedsättning eller deras anhöriga oftast varken har ork, resurser eller kapacitet att driva upprepade rättsprocesser.

Det skadar inte bara Försäkringskassans anseende hos målgruppen men kan även leda till att personer som redan lever med ansträngd ekonomi hamnar på randen av fattigdom. Det leder i sin tur att den enskilde eller anhöriga till ett barn inte har råd att köpa exempelvis ordinerade mediciner, mat eller kläder i den utsträckning som behövs för att merkostnaderna tar alla medel som finns. Att göra en så korrekt bedömning som möjligt och skapa möjligheter för en rättssäker handläggning och överklagandeprocess bör därför vara en hög prioritet hos Försäkringskassan.

En aspekt som för personer med funktionsnedsättning blir oerhört viktig är att kunna förstå beslutet och att kunna överblicka de kostnader som Försäkringskassan bedömt. Detta för att i sin tur kunna se om man borde ansöka på nytt om nya kostnader tillkommer. I ISF:s rapport framkommer att deras aktstudie har visat att det finns personer som ligger nära gränsen för att få rätt till ersättning, eller nära gränsen för att bli beviljade ersättning på nästa nivå, om de kostnader som Försäkringskassan inte har tagit ställning till hade godtagits. Det framförs att det speciellt är skälighetsbedömningarna som är problematiska som kan variera beroende på handläggare.

Något, som enligt vår mening, bör väga tungt i Försäkringskassans handläggning är att ISF i sin rapport lämnar Försäkringskassan rekommendationen att:

”överbäga att utreda fler kostnader som personer ansöker om merkostnadsersättning för i de ärenden där det kan ha betydelse för den sökandes möjlighet att ta tillvara sina intressen.”⁴

Även ISF konstaterar alltså att det finns ett stort antal ärenden där det hade kunnat sluta i den enskildes fördel om alla kostnader hade utretts samt att detta påverkar rätte att tillvarata sina intressen.

Effektivitet kontra rättssäkerhet

Den anledning som presenterats till att Försäkringskassans rättsavdelning gjort ställningstagandet att fortsätta utreda på detta sätt är att det skapar en effektivare handläggning. I detta hänvisar man till 9 § förvaltningslagen (2017:900) som anger att ett ärende ska handläggas så enkelt, snabbt och kostnadseffektivt som möjligt utan att rättssäkerheten eftersätts.

Även om det står klart för alla parter att förmånen är utredningskrävande menar vi, och även Inspektionen för socialförsäkringen, ISF, att en effektiv handläggning inte kan stå över den enskildes rättssäkerhet eller tillgång till effektiva rättsmedel. Det är även något som uttryckligen anges i lagen: den enskildes rättssäkerhet får inte eftersättas. Vi har förståelse för att det kommer att kräva mer resurser av Försäkringskassan att utreda mer kostnader. Men vi

⁴ ISF, 2023:1 - Från handikappersättning och vårdbidrag till merkostnadsersättning, s. 112

menar att det är värt en något längre handläggningstid för att få sin ansökan bedömd i sin helhet.

Sammanfattningsvis

Merkostnadsersättning har blivit en förmån som är oerhört svår att få beviljad, även om personer med funktionsnedsättning och deras anhöriga är i stort behov av den på grund av en ansträngd ekonomi kopplat till just merkostnader på grund av funktionsnedsättningen. Det var inte så förmånen var tänkt att fungera. En stor bidragande orsak till både avslagsfrekvensen och den frustration våra medlemmar känner är att de inte får en fullständig utredning av den ansökan man har gjort. För att säkra likformighet över landet, effektiva rättsmedel genom möjlighet till överprövning av hela ansökan i domstol samt förutsebarhet över Försäkringskassans bedömningar behöver därför Försäkringskassan ändra sig i denna fråga.

Vi är övertygade om att rättssäkerhet är en prioritering även för er, och vi fortsätter gärna att bidra med våra medlemmars erfarenheter. Men vi behöver se konkreta åtgärder i denna situation, som enbart handlar om riktlinjer för själva handläggningen, och alltså inte lagens krav eller intentioner.

Med vänlig hälsning,

Nicklas Mårtensson

Ordförande
Funktionsrätt Sverige

Christina Heilborn

Förbundssekreterare
Riksförbundet FUB

Tord Hermansson

Förbundsordförande
Svenska Downföreningen

Marina Carlsson

Förbundsordförande
Personskadeförbundet RTP

Camilla Rosenberg

Förbundsordförande
Autism Sverige

autism
Sverige

Conny Allaskog

Ordförande
NSPH

Lise Lidbäck

Förbundsordförande
Neuroförbundet

NEURO

Birgitta Larsson Lindelöf

Förbundsordförande
Riksförbundet Ehlers-Danlos syndrom

Sture Eriksson

Vice ordförande
Riksförbundet för ME-patienter, RME

Anki Sandberg

Ordförande
Riksförbundet Attention

RIKSFÖRBUNDET
Attention